

Den Militære Retsplejeordning

Indholdsfortegnelse

Den militære anklagemyndigheds opgaver og organisering	5
Den militære straffe- og retsplejeordning	7
Militær straffeprocess.....	9
Militære myndigheders bistand til efterforskningen af militære straffesager	14
Militær strafferet.....	19
Efterforskning i internationale missionsområder	24
Bestemmelserne om væbnet konflikt	26
Undersøgelser vedrørende dræbte og tilskadekomne danske soldater	28
Afgrænsningen mellem militære straffesager og disciplinarsager samt tjenestemandssager.....	30
Udviklingen af den militære strafferetspleje.....	32

ISBN 978-87-92431-07-3

Den militære anklagemyndigheds opgaver og organisering

Hovedopgave

Den militære anklagemyndigheds hovedopgave er efterforskning og behandling af militære straffesager i ind- og udland. Myndigheden er derfor tillagt samme beføjelser som politiet og den civile anklagemyndighed i relation til militære straffesager.

Grundlaget for myndighedens virke findes i militær straffelov, militær retsplejelov og retsplejeloven.

Organisering

Den militære anklagemyndighed – Forsvarets Auditørkorps – er organisatorisk placeret som en selvstændig myndighed i Forsvarsministeriets koncern og er uafhængig af forsvaret. Den er alene undergivet forsvarsministerens tilsyn på samme måde, som den civile anklagemyndighed er underlagt justitsministerens tilsyn.

Auditørerne varetager efterforskningen og behandlingen af militære straffesager og bistås heri af politiuddannede efterforskere (auditørfuldmægtige). Militære myndigheder og politiet yder efter anmodning auditørerne bistand under efterforskningen.

Auditørerne giver møde som anklagere i både byretter og landsretter og har i øvrigt samme processuelle beføjelser som statsadvokater og politidirektører i forhold til den civile retsplejelovs regler.

Auditørernes afgørelser kan påklages til generalauditøren.

Der er for tiden to auditørkontorer, Auditøren i Jylland og Auditøren i København. Auditøren i København varetager strafferetlige undersøgelser mv. øst for Storebælt, på Færøerne, i Grønland samt i de internationale missionsområder, mens Auditøren i Jylland varetager strafferetlige undersøgelser mv. vest for Storebælt. Begge auditørkontorer omfatter en efterforskningsafdeling, administrativt og juridisk personale.

Generalauditøren har ligeledes påtalemyndighed i militære straffesager og er auditørerne overordnet.

Generalauditøren virker som klage- og tilsynsinstans i forhold til auditørerne og møder som anklager i Højesteret og har i øvrigt samme beføjelser i militære straffesager, som rigsadvokaten er tillagt i civile straffesager. Det indebærer blandt andet, at generalauditøren kan give auditørerne pålæg vedrørende behandlingen af konkrete sager og kan fastsætte bestemmelser om auditørernes udførelse af deres opgaver.

Generalauditøren, vicegeneralauditøren og auditørerne er jurister, der har gjort tjeneste i politiet og den civile anklagemyndighed, mens myndighedens efterforskere alle er rekrutteret fra politiet.

Forsvarsministeren er generalauditøren og auditørerne overordnet og fører tilsyn med disse. Forsvarsministeren varetager endvidere de opgaver inden for den militære retspleje, som efter retsplejeloven er henlagt til justitsministeren.

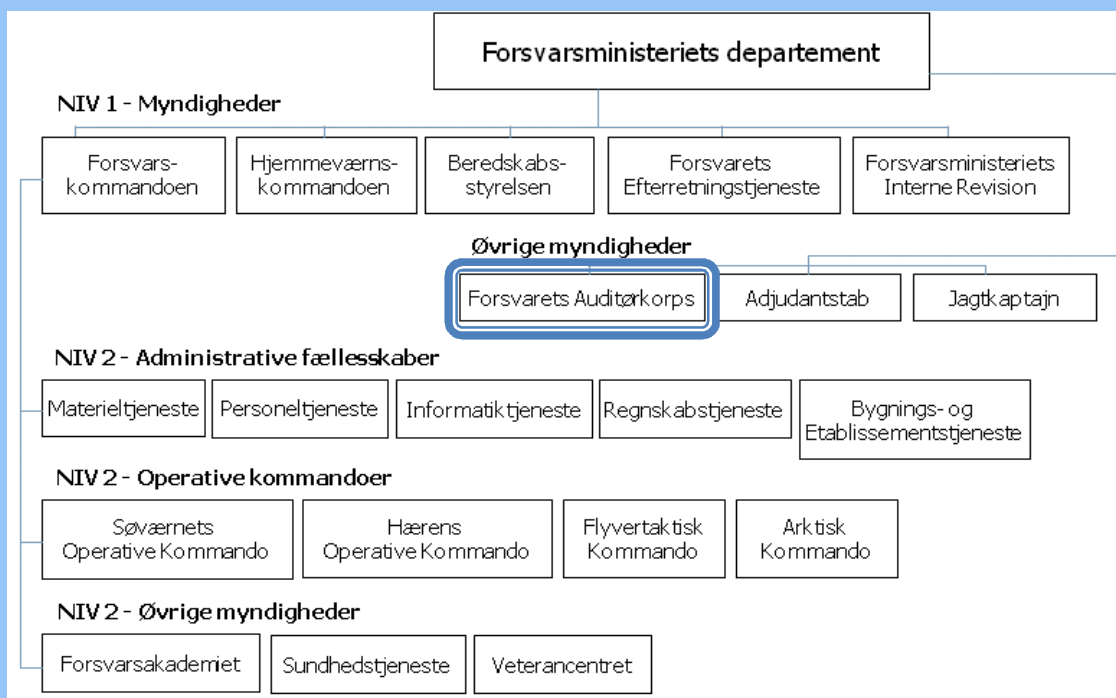
Dette indebærer blandt andet, at forsvarsministeren kan fastsætte bestemmelser om de militære anklageres udførelse af deres opgaver og kan give de militære anklagere pålæg vedrørende behandlingen af konkrete sager, herunder om at begynde eller fortsætte, undlade eller standse forfølgning. Forsvarsministeren behandler også klager over afgørelser truffet af generalauditøren som 1. instans.

Andre opgaver

Generalauditøren er endvidere tillagt en række opgaver uden for strafferetsplejen.

Generalauditøren fungerer som juridisk konsulent for hjemmeværnet i sager om optagelse og afskedigelse af frivilligt personel i hjemmeværnet og varetager behandlingen af tjenestemandssager inden for Forsvarsministeriets ressort. Generalauditøren er endvidere forsvarets øverste faglige myndighed inden for humanitær folkeret, hvilket blandt andet omfatter uddannelse af de militærjuridiske rådgivere (MJUR) inden for den humanitære folkerets område og generel rådgivning herom.

Organisationsdiagram for Forsvarsministeriets koncern

Kilde: Forsvarsministeriet
www.fmn.dk

Den militære straffe- og retsplejeordning

Den militære straffe- og retsplejeordning

Spørgsmålet om behovet for at opretholde en særlig militær strafferetlig jurisdiktion har flere gange været genstand for behandling i Folketinget.

Det var genstand for behandling i Folketinget i forbindelse med lovrevisionen i 1973, hvor man fandt det påkrævet at underkaste tjenstgørende militært personel særlige regler om pligtforsømmelser – også i fredstid – for at beskytte forsvarets effektivitet og kampdygtighed gennem opretholdelse af den militære disciplin og orden.

Med lovreformen i 2005 blev det fastslået, at der fortsat er behov for en særlig militær straffe- og retsplejelov. Folketinget bestemte, at der skulle fortsat gælde bestemmelser, der beskriver centrale militære pligter, og tilsidesættelse af disse pligter skal kunne sanktioneres, herunder med straf også under fredsforhold. Baggrunden herfor er nærmere uddybet og begrundet i lovforslaget og den betænkning, der ligger til grund for lovforslaget.

Det særligt sagkyndige udvalg, der forberedte lovrevisionen i 2005, anførte blandt andet i dets betænkning, at Danmark i henhold til artikel 43, stk. 1, i 1977 Tillægsprotokol I til Genèvekonventionerne samt 1907 Landkrisreglementet er forpligtet til at have et internt disciplinært system – "an internal disciplinary system". Det antages, at denne forpligtelse også gælder i fredstid.

Jurisdiktion

Militære straffesager er sager, hvor tjenstgørende militært personel overtræder militær straffelov, den civile straffelov eller andre strafbelagte civile bestemmelser.

Tilsvarende gælder hjemsendt militært personel med hensyn til militære pligter, som påhviler det efter hjemsendelse.

Hvorfor militær retspleje?

"Tjenesten i udlandet er ofte karakteriseret ved, at den foregår under forhold, hvor personellet kan blive udsat for situationer, som kræver skærpet agtpågivenhed, eller som kan udvikle sig til direkte militære konfrontationer. Det er i denne situation af afgørende betydning, at det udsendte personel er i stand til at løse opgaverne på en hensigtsmæssig og forsvarlig måde.

Brud på disciplinen kan efter omstændighederne få alvorlige følger og i yderste konsekvens medføre tab af menneskeliv og materiel. En hurtig og effektiv indskriden over for pligtforsømmelser i form af sanktioner kan efter omstændighederne være nødvendig for at markere konkret over for den, der forser sig, at den pågældendes adfærd er uacceptabel og har konsekvenser.

Af generalpræventive grunde gør tilsvarende sig gældende over for personellet som helhed."

Lovforslag L 54, FT 2004-05 (2. samling)

Er der tale om overtrædelser af straffeloven eller andre strafbelagte civile bestemmelser, skal overtrædelsen dog vedrøre tjenesten eller være begået i anledning af tjenesten eller på militært område mv.

Ved overtrædelse af civile straffebestemmelser i udlandet forudsættes det, at forholdet er undergivet dansk jurisdiktion.

Også udenlandsk militært personel, der er interneret her i landet, og andre personer, der efter mellemfolkelige overenskomster, som Danmark har tiltrådt, har krav på behandling som militærpersoner, er omfattet.

Personkredsen udvides under væbnet konflikt.

Grønland og Færøerne - Arktisk Kommando

For Færøerne og Grønland gælder særlige forhold.

Arktisk Kommando blev oprettet den 31. oktober 2012 med hovedsæde i Nuuk og et mindre forbindelselement i Tórshavn på Færøerne. Arktisk Kommando er en værnsfælles operativ kommando med et ansvarsområde, der strækker sig fra farvandet omkring Færøerne i øst, Grønlandshavet og det Arktiske Hav i nord, henover Danmarksstrædet og Irminger Havet til Davidsstrædet og Baffin Bugten mellem Canada og Grønland.

Den militære straffelov, den militære retsplejelov samt den militære disciplinarlov er ikke sat i kraft for Færøerne og Grønland. Dette betyder, at det for disse landsdele fortsat er militær straffelov og militær retsplejelov af 1973, som er gældende.

Civilt ansatte og frivillige i hjemmeværnet

Civilt ansatte i forsvaret er *ikke* omfattet af den militære retspleje. Det gælder f.eks. kontorpersonale, håndværkere m.fl. Det kan dog være fastsat i en ansættelseskontrakt, at vedkommende er tillagt militær status og dermed er omfattet af den militære retspleje.

Efter hjemmeværnslovens § 13 er frivillige i hjemmeværnet kun under krig eller andre ekstraordinære forhold omfattet af reglerne i militær straffelov, militær retsplejelov og militær disciplinarlov.

Det kan dog være fastsat i en ansættelseskontrakt, at den frivillige er omfattet af den militære retspleje. Det har f.eks. været tilfældet med hjemmeværns-personel, der er udsendt til Afghanistan med en korttidskontrakt, hvor udsendelsen sker under de samme retningslinjer og bestemmelser, der gælder for alt udsendt personel under Hærens Operative Kommando.

Begår en civilt ansat eller frivillig i hjemmeværnet *strafbare* handlinger, behandles sagen af politiet og den civile anklagemyndighed.

Er der indledt en militær straffesag, foregår det i praksis ved, at auditøren oversender sagen til vedkommende politikreds til videre behandling og afgørelse.

Afgrænsning af den militære anklagemyndigheds strafferetlige jurisdiktionskompetence

Der har i nogle konkrete sager været taget stilling til spørgsmålet om, hvorvidt en militærperson er omfattet af den militære jurisdiktion.

Under efterforskningen af en sag om uagtsomt manddrab viste det sig f.eks., at en kontraktansat officer ikke var omfattet af militær straffelov, således at sagen måtte oversendes til den civile anklagemyndighed til afgørelse.

I en anden sag havde den civile anklagemyndighed rejst tiltale i en sag mod en overkonstabel, der var omfattet af den militære retspleje. Overkonstabelen blev frifundet ved landsretten, idet påtalekompetencen i sagen tilkom den militære anklagemyndighed.

Sagerne er beskrevet i de faglige årsberetninger.

Militær straffeprocess

Strafferetsplejens grundprincipper

Der gælder generelt de samme regler i den militære strafferetspleje som i den civile strafferetspleje. Militær retsplejelov indeholder endvidere enkelte særegler, der er begrundet i de særlige militære forhold.

Retsplejeloven fastsætter en lang række detaljerede bestemmelser, der blandt andet skal sikre, at den sigtede får en retfærdig rettergang og beskytte ofres og vidners retssikkerhed. Bestemmelserne skal også sikre en fair balance mellem individets og samfundets interesser, herunder hensynet til et effektivt retssystem. Disse grundlæggende bestemmelser er fælles for både den militære og den civile strafferetspleje.

Det er således blandt andet et grundlæggende straffeprocessuelt princip i dansk ret, at det er anklagemyndigheden, som skal bevise, at den tiltalte er skyldig. Der kan i den forbindelse også henvises til artikel 6, stk. 2, i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, hvorefter enhver, der anklages for en lovovertrædelse, skal anses for uskyldig, indtil hans skyld er bevist i overensstemmelse med loven.

Endvidere skal enhver rimelig tvivl om beviserne komme den tiltalte til gode, ligesom enhver sag skal fremmes med den hurtighed, som sagens beskaffenhed tillader.

Det følger endvidere af retsplejeloven, at anklagemyndigheden skal påse, at strafskyldige drages til ansvar, men også at forfølgning af uskyldige ikke finder sted. Denne regel er et udtryk for *objektivitetsprincippet*, der er et grundlæggende princip i strafferetsplejen, og som anses for en af de vigtigste retssikkerhedsgarantier. Kravet gælder fra efterforskning til sagens afgørelse.

Den militære strafferetsplejeordning

Ved reformen i 2005 blev den militære retsplejeordning grundlæggende ændret, navnlig således at forsvarrets og den militære anklagemyndigheds kompetencer blev adskilt.

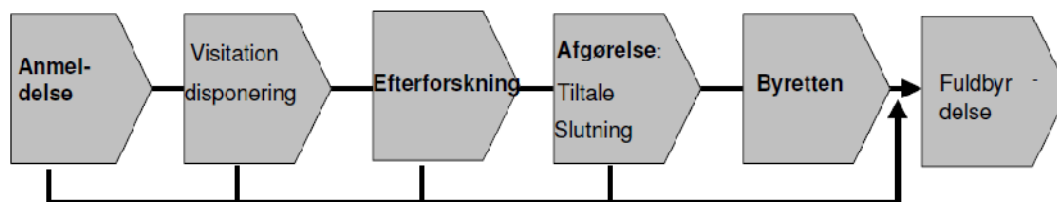
Det er herefter alene den militære anklagemyndighed, der er kompetent til at behandle militære straffesager.

Militære chefer kan derimod behandle mindre alvorlige disciplinære forhold som administrative sager efter militær disciplinarlov. Det er en forudsætning, at der ikke er tale om strafbart forhold. Disciplinarsagerne er beskrevet neden for.

Efter militær retsplejelov § 1 finder den civile retsplejelovs regler om behandlingen af straffesager anvendelse ved behandlingen af militære straffesager, medmindre andet er bestemt.

Det vil sige, at retsplejelovens almindelige straffeprocessuelle bestemmelser finder anvendelse ved behandlingen af militære straffesager, hvis der ikke i militær retsplejelov er foretaget en særskilt regulering af et bestemt straffeprocessuelt spørgsmål.

Straffesagens gang

Den militære straffesags gang

Enhver straffesag gennemgår en række faser fra anmeldelse er indgivet til sagens endelige afgørelse og afslutning. Disse faser er i alt væsentligt ens for behandlingen af militære og civile straffesager.

Anmeldelsesfasen

Efterforskning iværksættes efter anmeldelse eller af egen drift, når der er rimelig formodning om, at et strafbart forhold, som forfølges af den militære anklagemyndighed, er begået. Når auditøren modtager en anmeldelse om et muligt strafbart forhold, der også kan være anonym, undersøges grundlaget for anmeldelsen.

Efterforskningsfasen

Efterforskningen har til formål at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar er til stede og at tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse samt forberede sagens behandling ved retten.

Efterforskningen af militære straffesager varetages af auditørerne, der efter den militære retsplejelov kan trække på bistand fra både forsvaret og politiet.

Efterforskningen foretages i praksis af politiuddannede efterforskere – auditørfuldmægtige – under auditørens ledelse.

Den praktiske behandling af de militære straffesager svarer således til den, der gælder for civile straffesager, men med den forskel, at efterforskningen foretages af auditørpersonel med særlig indsigt i militære forhold.

Auditørpersonel træder efter sundhedslovens § 190, stk. 3, også i stedet for politiet ved foretagelse af retslægeligt ligsyn og retslægelig obduktion, når efterforskning i forbindelse med et dødsfald henhører under den militære anklagemyndighed.

Militære myndigheder kan foretage uopsættelige efterforskningskridt i straffesager, men kun i tilfælde, hvor det ikke på forhånd har været muligt at indhente auditørens bemyndigelse. I sådanne tilfælde skal auditøren straks efterfølgende underrettes.

Militære myndigheder har derimod ingen selvstændig strafferetlig kompetence. Militærpolitiet yder – som militær myndighed – efter anmodning bistand i forbindelse med konkrete straffesager og strafferetlige undersøgelser efter auditørens nærmere instruktion og bemyndigelse, eller hvor betingelserne for at foretage et uopsætteligt efterforskningskridt i øvrigt er opfyldt.

Efterforskning i udlandet

Den militære anklagemyndighed efterforsker militære straffesager i både ind- og udland. Den militære

anklagemyndighed har som myndighed under Forsvarsministeriet mulighed for at indrejse og udføre en række myndighedsopgaver i et missionsområde uden at være forpligtet til at søge værtslandets myndigheder om tilladelse til at indrejse og gennemføre den ønskede efterforskning. Denne mulighed har politiet ikke.

Navnlig i forbindelse med efterforskning af strafbare forhold begået af udsendte soldater, er et samarbejde med militære myndigheder meget værdifuldt, idet Auditørkorpset ikke ressourcemæssigt er dimensioneret til at kunne være permanent til stede i missionsområder.

I disse tilfælde autoriseres militære myndigheder – i praksis militærpolitiet – til under auditørens ledelse og ansvar at gennemføre bevissikring, afhøring eller andre konkrete efterforskningskridt, indtil auditørpersonel eventuelt kan komme til stede. Det har stor betydning navnlig i den for efterforskningen afgørende fase umiddelbart efter et begivenhedsforløb.

Sigtelse

Når efterforskningen giver anledning til en mistanke af en vis styrke, rejses der sigtelse i sagen. Er der ikke tilstrækkeligt grundlag for at rejse sigtelse, anvendes i praksis også formen "afhøring med en sigtets retsstilling", der tilkendegiver, at den afhørte ikke er forpligtet til at udtale sig. Dvs. at retssikkerhedsgarantien i retsplejelovens § 752 er iagttaget.

Retsplejeloven indeholder ikke hjemmel til at beskikke forsvarer for personer, der ikke er sigtede. Der er heller ikke adgang til forsvarerbeskikkelse for personer, der afhøres med rettigheder som sigtede. Det har Højesteret fastslået i kendelse af 13. oktober 2011 (U 2012.272 HKK).

Sagens afgørelse

Når efterforskningen er afsluttet, afgør auditøren, om der er grundlag for at rejse tiltale i sagen, eller om efterforskningen skal indstilles. Auditøren kan f.eks. beslutte, at sigtede skal forelægges en bøde,

eller at tiltale skal rejses ved domstolene. Auditøren kan også opgive påtale på bevisets stilling eller afgøre sagen med et tiltalefrafald, når betingelserne herfor er til stede.

Auditørens afgørelse kan således påklages til generalauditøren.

Objektivitetsprincippet gælder også, når der skal tages stilling til spørgsmålet om tiltale. Det indebærer, at den militære anklagemyndighed er forpligtet til at tage enhver omstændighed, der tyder på en mistænks uskyld, i betragtning, samt ikke at rejse tiltale, medmindre det skønnes, at tiltalerejsning vil føre til domfældelse.

Det ville således ikke være i overensstemmelse med objektivitetsprincippet, hvis den militære anklagemyndighed rejste tiltale i sager, hvor der var en sådan tvivl om beviserne, at der ikke var en rimelig udsigt til domfældelse. Omvendt vil der normalt skulle rejses tiltale, hvis en sag forventes at kunne føre til domfældelse.

Bødeforelæg

I sager om lovovertrædelser, der ikke skønnes at ville medføre højere straf end bøde, kan auditøren i et bødeforelæg tilkendegive sigtede, at sagen kan afgøres uden retssag, hvis sigtede erklærer sig skyldig i overtrædelser og erklærer sig rede til inden en nærmere angiven frist at betale den forelagte bøde. Det fremgår af retsplejelovens § 832, stk. 1. Fristen kan efter anmodning forlænges.

Hvis den sigtede ikke kan erkende sig skyldig eller ikke reagerer på bødeforelægget inden for tyve dage, bliver sagen sendt til retten til afgørelse.

Ønsker sigtede sagen behandlet i et retsmøde, skal dette meddeles auditøren inden for samme frist. Hvis det ikke sker, kan retten afsige dom på det foreliggende grundlag uden at afholde retsmøde, medmindre der er omstændigheder, der taler herimod. Denne forenkling af bødesagsprocessen er indført ved en ændring af retsplejeloven i 2011.

Skal der afholdes et retsmøde, indkaldes tiltalte herefter til et retsmøde. Udebliver tiltalte uden oplyst lovligt forfald fra retsmødet, kan retten behandle sagen, som om forholdet er tilstået og afsige dom (udeblivelsesdom). Det fremgår af retsplejelovens § 897, stk. 1.

Hovedforhandling

Er der ikke grundlag for at udsende et bødeforelæg, eller skal der nedlægges påstand om frihedsstraf, indbringes sagen for retten med en retsmødebegæring eller et anklageskrift.

Alle militære straffesager føres ved de almindelige domstole, og der har ikke siden 1919 i dansk ret været mulighed for at nedsætte militære domstole. I øvrigt gælder retsplejelovens almindelige regler, herunder for eventuel vidneførsel.

Rejses der tiltale ved domstolene, gælder det almindelige princip om offentlighed i retsplejen og offentlighedens adgang til retsmøder. I sager, hvor særlige hensyn til den militære sikkerhed gør sig gældende, kan retten imidlertid i medfør af den militære retsplejelovs § 4, stk. 1 beslutte, at domsforhandlingen skal foregå for lukkede døre.

Vidneførsel

Domstolsstyrelsen har udarbejdet en folder, der redegør for vidners retsstilling. Den sendes sammen med indkaldelsen til at give møde i retten. Yderligere vejledning findes på Domstolsstyrelsens hjemmeside.

Det er blandt andet her fremhævet, at vidnet skal forberede sig til mødet i retten:

”Inden du møder i retten, skal du genopfriske din hukommelse om sagen. Du kan for eksempel læse notater, breve, dokumenter og lignende. Du bør derimod ikke tale med andre om, hvad der er sket.”

Anke og kære

Der gælder de samme regler for appel i militære straffesager som i civile straffesager. Det indebærer blandt andet, at byrettens dom som udgangspunkt kan ankes til landsretten inden for 14 dage. Anke af mindre bøder kræver dog en anketilladelse fra Procesbevillingsnævnet. Landsrettens domme kan kun ankes til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Anker den ene part, har den anden part adgang til modanke (*kontraanke*). Anker domfældte, kan anklagemyndigheden f.eks. kontraanke til skærpelse af straffen.

Vurderingen af hvorvidt, der skal ske kontraanke i en sag, er en anklagerfaglig vurdering, som blandt andet beror på, om domsresultatet følger fast praksis.

Kendelser og andre beslutninger afsagt af byretten, kan som udgangspunkt kæres til landsretten. Kære til Højesteret kræver Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Tiltalefrafald

Auditøren har også mulighed for at meddele et tiltalefrafald, hvis betingelserne herfor er opfyldt. Et tiltalefrafald er en mild sanktion, der – ligesom en advarsel – anvendes i visse tilfælde. Da et tiltalefrafald har karakter af en straf, skal sigtedes skyld være utvivlsom. Det kan bero på en tilståelse, eller hvor de bevismæssige og retlige betingelser for, at sigtede ville kunne idømmes straf mv., må antages at være til stede. Reglerne om tiltalefrafald findes i retsplejelovens §§ 722 og 723.

Påtaleopgivelse, indstilling af efterforskningen mv.

Er der ikke tiltalegrundlag, standser auditøren efterforskningen. Har nogen været sigtet i sagen, må påtale opgives, f.eks. på bevisets stilling. Det kan i stedet være, at sagen skal behandles af den civile anklagemyndighed, fordi sagen falder uden for Auditørkorpsets jurisdiktionskompetence. Auditøren kan også afvise at indlede efterforskning i en sag.

Reglerne om påtaleopgivelse findes i retsplejelovens § 721, mens reglerne om indstilling af efterforskningen eller afvisning af sagen findes i retsplejelovens § 749, stk. 1, og stk. 2.

Underretning

Afsluttes sagen uden tiltale, underretter auditøren sagens parter og andre med fornøden retlig interesse i sagens udfald og giver klagevejledning i relevant omfang. Auditørens afgørelse kan i overensstemmelse med retsplejelovens almindelige regler påklages til generalauditøren.

Andre spørgsmål

Aktindsigt

Retten til aktindsigt efter offentlighedsloven omfatter ikke sager inden for strafferetsplejen. Aktindsigt i disse sager behandles efter reglerne i retsplejeloven kapitel 3 a.

Auditørens afgørelse om aktindsigt kan påklages til generalauditøren.

"Lessons learned"

En række af de undersøgelser, som Auditørkorpset gennemfører, indeholder oplysninger og konklusioner, der kan være nyttige for forsvarrets myndigheder, eller bør give anledning til ændring af procedurer mv. Auditørerne orienterer derfor militære myndigheder om undersøgelsens udfald.

Herved sikres det, at der i forsvaret oparbejdes rutiner, der indebærer, at den militære anklagemyndigheds afgørelser bruges fremadrettet som "lessons learned" og således nedbringer antallet af tilsvarende sager fremover.

Repatriering

Den militære anklagemyndighed tager ikke stilling til, hvorvidt en soldat skal repatrieres efter en sigtelse for et strafbart forhold.

Denne beslutning træffes af forsvarrets myndigheder på baggrund af en konkret vurdering af den enkelte sag.

Militære myndigheders bistand til efterforskningen af militære straffesager

Generelt

Udvalget om den militære straffe- og retsplejelovgivning mv. lagde vægt på, at alene den militære anklagemyndighed, i modsætning til tidligere, skulle have kompetence til at efterforske militære straffesager.

Samtidigt var det for udvalget imidlertid ikke realistisk at forestille sig, at en uafhængig myndighed som Auditørkorpset helt kunne undvære bistand fra militære myndigheder i efterforskningen.

Det er derfor fastslået i den militære retsplejelov, at militære myndigheder skal yde auditørerne bistand under efterforskningen, ligesom militære myndigheder i visse tilfælde kan foretage uopsættelige efterforskningskridt i militære straffesager.

Militære myndigheder, herunder militærpolitienheder, har således ingen selvstændig strafferetlig kompetence. De yder efter anmodning bistand til auditørerne i forbindelse med konkrete straffesager og strafferetlige undersøgelser, eller hvor betingelserne for at foretage et uopsætteligt efterforskningskridt i øvrigt er opfyldt.

Militære myndigheders konkrete bistand til efterforskningen

Auditørerne kan i medfør af militær retsplejelovs § 8, stk. 2, efter en konkret vurdering bemyndige militære myndigheder – herunder militærpoliti – til efter nærmere instruktion at foretage nærmere angivne efterforskningskridt.

Det er auditøren, der også ved anvendelse af sådan efterforskningsmæssig bistand, leder efterforskningen.

Bistand fra MP

”Jeg ser derfor ikke noget problem i, at auditøren bemyndiger eller pålægger militærpolitiet ved den pågældende mission i udlandet at iværksætte efterforskning. Den modsatte opfattelse ville medføre risiko for tab af afgørende bevis.”

Forsvarsministeren i samråd i Forsvarsudvalget den 14. september 2010 (FOU alm. del 2009-2010)

Skal en militær myndighed yde bistand til efterforskningen, bemyndiger auditøren myndigheden hertil og giver den nærmere instruktion om de efterforskningskridt, der skal foretages.

Disse efterforskningskridt kan f.eks. omfatte afhøring samt sigtelse af en formodet gerningsmand samt afhøringer af eventuelle vidner, legemsbesigtigelse, lægeundersøgelse, udtagning af blodprøver mv., gerningsstedsundersøgelse, sikring af koster og spor, optagelse af foto, ransagning mv.

Den militære myndighed udfører arbejdet på auditørens ansvar og under dennes tilsyn.

Tilsynet med militære myndigheders bistand til efterforskningen

Det er helt centralt led i den gældende ordning, at det er auditørerne, der sikrer en effektiv kvalitets- og legalitetssikring af militære myndigheders bistand til efterforskningen.

Ved disponering og instruktion af militære myndigheder skal opmærksomheden særligt være rettet mod den militære myndigheds – herunder militærpolitets – faglige kompetence og habilitet i den konkrete sag mv.

Som led i kvalitets- og legalitetssikringen skal der løbende følges op på, om der er handlet inden for den givne instruktion og bemyndigelse til at handle på auditørens vegne, hensigtsmæssigheden og lovligheden af den militære myndigheds efterforskningskridt, herunder om sagsbehandlingen harmonerer med god sagsbehandlingskik mv.

Samarbejdet mellem den militære anklagemyndighed og de militære myndigheder, der efter gældende regler kan yde bistand til efterforskningen – enten ved at foretage uopsættelige efterforskningskridt eller ved efter instruks fra auditørerne at yde en konkret bistand til efterforskningen – skal derfor være baseret på en klar rollefordeling med henblik på at sikre effektiviteten, kvaliteten og legaliteten i sagsbehandlingen.

Uopsættelige efterforskningskridt

Får en militær myndighed kendskab til eller formodning om en mulig militær straffesag, skal den straks forsøge at komme i kontakt med en repræsentant for auditøren, og den kan kun i tilfælde, hvor det ikke på forhånd har været muligt at indhente auditørens bemyndigelse, foretage uopsættelige efterforskningskridt i militære straffesager.

Ved militære myndigheder forstås i denne sammenhæng chefer på militære tjenestesteder, militært personel som tjenestestedschefer konkret bemyndiger til at foretage *uopsættelige efterforskningskridt* samt militærpolitiet.

Rammerne for iværksættelse af uopsættelige efterforskningskridt og for det militære personel, der kan foretage disse, er fastlagt i Generalauditørens bekendtgørelse nr. 1109 af 4. november 2005.

Uopsættelige efterforskningskridt

”Et efterforskningskridt er uopsætteligt, når øjeblikkelig indgriben er påkrævet for at sikre bevismidler eller pågribe personer mistænkt for et strafbart forhold”

Generalauditørens vejledning

Generalauditørens bekendtgørelse er uddybet i en vejledning af 19. december 2005, der giver en generel rettesnor for militære myndigheders adgang til at foretage efterforskningskridt i militære straffesager.

Det er i vejledningen understreget, at der er tale om en *absolut undtagelse*, når militære myndigheder skal foretage efterforskningskridt uden forudgående bemyndigelse fra en repræsentant for auditøren.

Det kræves, at det ikke har været muligt at komme i kontakt med auditørpersonel, og at indgrebet er uopsætteligt.

I disse tilfælde er der til gengæld en pligt for de militære myndigheder til at foretage de uopsættelige efterforskningskridt.

Ved afvejningen af, om en efterforskning er uopsættelig, må det vurderes, om det er nødvendigt hurtigt at foretage det beskrevne efterforskningsmæssige tvangsindgreb, herunder om formålet med indgrebet eller muligheden for at gennemføre dette forspildes eller bliver væsentlig forringet, hvis indgrebet skal afvente auditørens godkendelse, f.eks. anholdelse af en flygtende gerningsmand eller ind-

ledende undersøgelser i forbindelse med ulykker, færdselsuheld mv.

Uopsættelige efterforskningskridt kan navnlig bestå i sikring af identiteten af en formodet gerningsmand og eventuelle vidner, besigtigelse, herunder optagelse af fotografier og visitation af tøj, iværksættelse af lægeundersøgelse af sigtede og forurettede, udtagning af blodprøver, ransagning på militært område og beslaglæggelse til sikring af bevismidler mv., afhøring samt sigtelse af den formodede gerningsmand og afhøringer af vidner. Der kan endvidere foretages anholdelse af militært personel, der med rimelig grund mistænkes for et strafbart forhold.

Foretages der uopsættelige efterforskningskridt, skal vedkommende auditor *straks* underrettes herom.

Tilsynet med militære myndigheders foretagelse af uopsættelige efterforskningskridt

Militære myndigheders foretagelse af uopsættelige efterforskningskridt og bistand til efterforskningen er et fokusområde i den militære anklagemyndigheds kvalitets- og legalitetskontrol.

Det er særligt vedrørende de uopsættelige efterforskningskridt fastsat, at auditørernes kvalitets- og legalitetssikring navnlig skal omfatte efterforskningskridtets uopsættelighed. Det vil sige, om øjeblikkelig indgriben er påkrævet for at sikre bevismidler eller pågribe personer mistænkt for et strafbart forhold, samt hensigtsmæssigheden og lovligheden af foretagne uopsættelige efterforskningskridt.

Auditøren skal endvidere efterprøve, om den militære tjenestestedschefs konkrete bemyndigelse af underordnede officerer eller personel af sergentgruppen til at foretage uopsættelige efterforskningskridt følger gældende regler. Endvidere skal auditøren ef-

terprøve, om pligten til at underrette auditøren i forbindelse med foretagelse af uopsættelige efterforskningskridt er opfyldt.

Særlige processuelle regler i den militære strafferetspleje

Retsplejelovens regler gælder for den militære strafferetspleje, medmindre andet er bestemt. Militær retsplejelov indeholder enkelte særregler, der er begrundet i hensynet til de særlige forhold ved militærtjeneste.

De særlige regler i den militære retsplejelov omfatter en række straffeprocessuelle tvangsindgreb, herunder

- anholdelse,
- varetægtsfængsling,
- ransagning og
- længere frister.

Disse regler indebærer blandt andet en vis udvidelse af den militære anklagemyndigheds beføjelser i forhold til den civile anklagemyndigheds beføjelser.

Varetægtsfængsling (§ 11)

Der kan ske varetægtsfængsling af disciplinære grunde, dog højst syv dage. Det er en betingelse, at der er begrundet mistanke om, at soldaten har overtrådt en bestemmelse i militær straffelov, der kan forventes at give fængselsstraf.

Hvis der foreligger en overtrædelse af straffeloven, anvendes retsplejelovens § 762, hvorefter de almindelige fængslingsbetingelser skal være opfyldt.

Ransagning på militært område (§ 12)

I modsætning til reglerne om ransagning i retsplejelovens §§ 793-796 kan der i militære straffesager ske ransagning på militært område uden retsken-delse, og uden at den mistænkte kan kræve indgrebet indbragt for retten. Det følger af militær retsplejelov § 12.

Betingelserne er, at der er begrundet mistanke om, at der er begået en lovovertrædelse, der kan medføre frihedsstraf, og at indgrebet er af væsentlig betydning for efterforskningen. Tjeneste- og lejeboliger er dog undtaget fra denne regel. I disse tilfælde kan ransagning kun finde sted efter reglerne i retsplejeloven. Særreglen om den udvidede adgang til ransagning på militært område (kollektiv ransagning/razzia) er undergivet auditørens kompetence, og sagen skal heller ikke efterfølgende indbringes for retten.

Længere frist for indbringelse for retten (§ 14)

Militær retsplejelovs § 14 giver hjemmel til at udstrække retsplejelovens frist på 24 timer for fremstilling af en anholdt for en dommer ved tjeneste i udlandet eller under ekstraordinære forhold i indtil tre gange 24 timer. Bestemmelsen gælder også for indberetning om ransagning eller beslaglæggelse, der ikke er sket efter retskendelse.

Andre særlige regler

Udover de beskrevne supplerende bestemmelser gælder der særlige regler om begrænsning af det almindelige princip om offentlighed i retsplejen af hensyn til den militære sikkerhed (§ 4), en særlig (fakultativ) værnetingsregel (§ 5) og en særregel om forkyndelse af anke/kære (§ 16). Værnetingsreglerne indebærer, at domsforhandlingen kan foretages ved retten på det sted, hvor den tiltalte er eller på gerningstidspunktet var tjenestegørende (garnisonsværneting) og der, hvor det skib, vedkommende hører til er eller var hjemmehørende eller har taget havn.

Særlige kompetencer for militære myndigheder

Der er i militær retsplejelov også tillagt militære myndigheder og overordnede en række særlige kompetencer.

Efter retsplejelovens § 755, stk. 2, kan *enhver* anholde en person, hvis den pågældende træffes under – eller i umiddelbar tilknytning til – udøvelsen af et strafbart forhold. Som et supplement til denne almindelige adgang til anholdelse, kan en overordnet efter militær retsplejelovs § 10 anholde en underordnet, hvis det skønnes nødvendigt af hensyn til disciplinen.

Det vil kunne ske ved grov ulydighed eller grov respektstridig opførsel, især under overværelse af andre underordnede.

Efter militær retsplejelovs § 15 har også militære myndigheder adgang til at foretage udåndingsprøver eller fremstille personel til udtagning af blodprøver samt til afgivelse af blod- og urinprøver.

Det er kun de nævnte indgreb, der kan foretages uden forudgående kontakt til auditøren. Hvis blodprøven f.eks. giver anledning til en militær straffesag, skal sagen straks overgives til auditøren. Tilsvarende skal tjenestestedschefen og auditøren straks underrettes ved anholdelse foretaget i medfør af militær retsplejelovs § 10 eller retsplejelovens § 755, stk. 2.

Hertil kommer en særregel *uden for* strafferetsplejen i militær retsplejelovs § 13 om adgangskontrol ved militære områder (militær sikkerhed).

Samarbejdet med politiet og den civile anklagemyndighed

Den militære anklagemyndighed har et tæt samarbejde med politiet og den civile anklagemyndighed.

Det følger således af den militære retsplejelov, at politiet er forpligtet til at yde auditørerne bistand under efterforskningen i militære straffesager. Politiet kan også af egen drift foretage uopsættelige efterforskningsskridt i disse sager, men skal straks underrette auditøren herom.

Da anmeldelser om strafbare forhold fra borgerne ofte vil indgå til politiet, forudsættes det således, at politiet snarest tager kontakt til den militære anklagemyndighed, hvis mistanken rettes mod militært personel og et eller flere af de anmeldte forhold har forbindelse med tjenesten eller militært område.

Efterforskningen af sagen om den arabiske oversættelse af Jægerbogen er et godt eksempel på samarbejdet. Efterforskere fra Rigspolitiet bidrog til efterforskningen ved blandt andet at foretage afhøringer af personale i Forsvarsministeriet, ligesom Rigspolitiets Nationale IT-efterforskningscenter (NITEC) ydede kriminalteknisk bistand i sagen.

Foruden kriminaltekniske undersøgelser trækker Auditørkorpsset også på politiet til løsning af sager, hvor politiet selv har oprettet højt specialiserede afdelinger. Det gælder f.eks. sager om transport af farligt gods.

Fremkommer der i en straffesag mod en militærperson flere forhold, som dels påtales af den militære anklagemyndighed dels af den almindelige anklagemyndighed, sker retsforfølgningen som udgangspunkt under en militær straffesag. Det følger af militær retsplejelovs § 3. Sagen kan dog ved enighed mellem de to anklagemyndigheder behandles som en almindelig (civil) straffesag. Det vil her normalt være afgørende, hvilket forhold der vejer tungest i straffemæssig henseende.

Omfatter retsforfølgningen både militært personel og civile, aftales det mellem de to anklagemyndigheder ud fra samme princip, om sagen skal behandles som en militær eller en civil straffesag.

Objektivitetsprincip og tempomaksime

Det følger blandt andet af bestemmelsen i retsplejelovens § 96, at alle offentlige anklagere skal fremme enhver sag med den hurtighed, som sagens beskaffenhed tillader, og derved ikke blot påse, at straffskyldige drages til ansvar, men også at forfølgning af uskyldige ikke finder sted.

Militære straffesager og strafferetlige undersøgelser skal behandles uvildigt, hurtigt og effektivt. Hensynet til den militære disciplin og tilliden til det militære straffesystem kræver i høj grad, at afgørelserne træffes så hurtigt, som sagens beskaffenhed tillader.

Sagsbehandlingstiden er til stadighed et højt prioriteret indsatsområde, og den militære anklagemyndighed har stor fokus på vigtigheden af at reducere sagsbehandlingstiden mest muligt.

Generalauditøren udsendte i november 2010 en instruks (Meddelelse nr. 2/2010) om kvalitet og legalitet i auditørernes straffesagsbehandling, der indeholder de overordnede uddybende kriterier for opfyldelsen af objektivitetsprincippet i retsplejelovens § 96.

Meddelelsen følges op af en årlig indsatsplan.

Militær strafferet

Generelt

Militære straffesager omfatter sager vedrørende overtrædelse af militær straffelov og sager om andre strafbare forhold, når lovovertrædelsen vedrører tjenesten eller er begået i eller i anledning af tjenesten, på militært område eller i anvist kvarter. Forhold vedrørende straffeloven mv. behandles neden for.

Militær straffelov

Den militære straffelov er en speciallov, der indeholder bestemmelser om strafansvaret for pligtforsømmelser begået af tjenstgørende militært personel som et supplement til straffelovens regler.

Militær straffelov gælder, uanset hvor det militære personel måtte befinde sig, herunder f.eks. i en mission på fremmed stats område. I væbnet konflikt omfatter militær straffelov tillige civile, der følger de væbnede styrker, samt internerede og krigsfanger i dansk varetægt.

Lovens almindelige del indeholder en række særbestemmelser om blandt andet personkreds og jurisdiktion, som afviger fra straffelovens almindelige bestemmelser.

Lovens specielle del indeholder de særlige straffebestemmelser for militære pligtforsømmelser og en række bestemmelser om forhold, der alene er strafbare forbrydelser under væbnet konflikt.

Reformen af den militære straffelov i 2005 tilsigtede en væsentlig afkriminalisering af militære forseelser. Derfor er en række forhold, som efter den tidligere retstilstand ville være blevet bedømt som strafbare overtrædelser af den militære straffelov, ikke længere strafbare.

Den væsentligste ændring bestod i, at gerningsbeskrivelserne i den gældende militære straffelov – dvs. beskrivelsen af, hvad der er strafbart – forudsætter, at der er tale om en *grovere* handling. Denne handling skal endvidere være begået enten med *forsæt* – ”med vilje” – eller som følge af *grov uagtsomhed* hos gerningsmanden.

Det vil sige, at alle mindre grove og simpelt (almindeligt) uagtsomme handlinger ikke længere kan straffes, men kan efter omstændighederne sanktioneres administrativt i en militær disciplinarsag. Ved lovændringen blev der indsat et antal nye straffebestemmelser, der udtrykkeligt fremhæver forhold, som tidligere blev henført til den generelle bestemmelse om pligtforsømmelse.

Sigtet med de nye bestemmelser er navnlig at modvirke forskellige krænkelse af personel i forsvaret, herunder i form af nedværdigende ritualer.

Endvidere blev bestemmelserne om rusmidler præciseret i § 20 og § 22. Forsvarsministeren har senere med hjemmel i § 21 udstedt en bekendtgørelse om promillegrænser på særlige områder for tjeneste i forsvaret.

Loven blev i 2008 suppleret med en bestemmelse om strafsækpelse for torturhandlinger (§ 27 a), der efter § 10 a ikke forældes.

De militære pligtforsømmelser

Militær straffelovs kapitel 2 – speciel del – er inddelt i nogle hovedafsnit om henholdsvis pligter som underordnet, pligter som overordnet og sideordnet mv., rusmidler mv., andre pligtforsømmelser, forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed og andre forbrydelser under væbnet konflikt.

Normalstrafferammen i fredstidsbestemmelserne er fra bøde til fængsel i 1 år. Visse af bestemmelserne indeholder endvidere en forhøjet strafferamme for visse kvalificerede pligtforsømmelser.

Krigstidsreglerne indeholder derimod stærkt forhøjede strafferammer, og en række af bestemmelserne har strafferammer af fængsel indtil på livstid.

Pligter som underordnet (§§ 11-13)

Militær straffelovs §§ 11-13 regulerer strafansvaret for tilsidesættelse af de særlige pligter for underordnet personel, primært pligten til at adlyde en (lovlig) given ordre og respekten for overordnede. Både bestemmelsen i § 11 om ulydighed og bestemmelsen i § 12 om mytteri indeholder forhøjede straffemaksima for forsætlige forhold begået under væbnet konflikt.

Tilsidesættelse af de særlige pligter som overordnet og sideordnet personel (§§ 15-19)

Militær straffelovs §§ 15-19 regulerer strafansvaret for tilsidesættelse af de særlige pligter for overordnet og sideordnet personel.

Der er primært tale om bestemmelser, der skal modvirke chikane, stillingsmisbrug og forskellige former for krænkelse af underordnet personel. Den overordnede har f.eks. pligt til at gribe ind over for underordnede krænkende behandling af både deres underordnede og sideordnede. Også sideordnede kan straffes for at have udsat deres kolleger for særligt krænkende behandling, herunder i form af nedværdigende optagelsesritualer.

Rusmidler mv.

Militær straffelovs §§ 20-22 regulerer strafansvaret for misbrug af rusmidler, beruselse i forbindelse med tjenesten, omgang med euforiserende stoffer.

Sager af denne karakter er særligt kvalificerede og kan ikke behandles som disciplinarsager. Det har Forsvarets Personeltjeneste blandt andet understreget i en cirkulæreskrivelse af 9. juni 2011 til militære myndigheder.

Ved bekendtgørelse nr. 220 af 20. marts 2009 er der i medfør af den militære retsplejelovs § 21 fastsat promillegrænser på særlige områder for tjeneste i forsvaret. Bekendtgørelsen omfatter faste promillegrænser på særlige områder, hvor der stilles særlige krav til personellets omhu og agtpågivenhed, især hvor sikkerhedsmæssige grunde gør sig gældende. Bekendtgørelsen oplister en række områder, herunder vagttjeneste, skarpskydning, omgang med farlige stoffer, betjening af pansrede køretøjer mv.

§ 23 omfatter forstyrrelse af den offentlige orden.

Tilsidesættelse af andre pligtforsømmelser (§§ 24-27)

Militær straffelov §§ 24-27 omfatter strafansvaret for tilsidesættelse af andre pligtforsømmelser end de ovenfor beskrevne.

Vagtforseelse (§ 24)

Bestemmelsen om vagtforseelse indeholder forhøjet strafmaksimum for forsætlige forhold begået under væbnet konflikt.

Grov udeblivelse (§ 25)

Grov udeblivelse efter militær straffelovs § 25 hører til en af de hyppigst forekommende overtrædelser af den militære straffelov. Langt størstedelen af sagerne drejer sig om værnepligtige, der er udeblevet fra første mødedag ved Hærens Basis Uddannelse (HBU).

Bestemmelsen indeholder et forhøjet strafmaksimum for forsætlige forhold begået under væbnet konflikt.

Militært hærværk (§ 26)

Bestemmelsen erstatter hærværksbestemmelsen i straffelovens § 291.

Anden grov pligtforsømmelse (§ 27)

Bestemmelsen omfatter strafansvaret for pligtforsømmelse, der ikke kan henføres under andre bestemmelser i militær straffelov om tilsidesættelse af militære pligter, og bestemmelsen er således subsidiær i forhold til de andre bestemmelser i militær straffelov om tilsidesættelse af militære pligter.

Bestemmelsen indeholder en forhøjet strafmaksimum for forsætlige forhold begået under væbnet konflikt.

Bestemmelsen anvendes typisk ved grov overtrædelse af tjenestebestemmelser i forsvaret. Sagerne er af meget forskelligartet karakter.

Sandhedspligt

»Sandhedspligten er af fundamental betydning i tjenesteforhold, og tilsidesættelse af denne pligt er som udgangspunkt en grov tilsidesættelse af de pligter, der gælder i tjenesten«

Højesteret 25. april 2012

I årsberetningerne er sagerne fordelt i nogle typiske hovedkategorier, herunder soldaters omgang med skydevåben, ammunition, herunder utilsigtet skudafgivelse, kaserneuorden, færdsels- og toldsager i missionsområder og privat kørsel i forsvarets køretøjer.

Bestemmelsen i § 27 om pligtforsømmelser inden for det militære forsvar erstatter de almindelige bestemmelser i straffelovens §§ 156 og 157 om offentligt ansattes pligtforsømmelser i tjenesten og er i det væsentlige bragt i overensstemmelse med disse bestemmelser med den reelle forskel, at tjenesteplichter inden for forsvaret er langt mere omfattende end, hvad der gælder for offentligt ansatte i øvrigt.

Bestemmelsen finder anvendelse på alle typer af tjenesteplichter og er ikke begrænset til bestemte typer adfærd, herunder "specifikt militære pligter". Bestemmelsen er således ikke begrænset til tjenesteplichter, der er af betydning for sikkerheden. Det har Højesteret fastslået i dom af 25. april 2012 (U 2012.2387 H).

Det er i lovforarbejderne fremhævet, at tjenesteplichterne for militært personel i alt væsentligt følger af forskellige skriftlige regelsæt, der gælder for det enkelte tjenestested.

Som eksempler kan nævnes kasernemeddelelser, blivende bestemmelser, regler om våbenbetjening, sikkerhedsforskrifter mv. Herudover forekommer konkret udformede regler i forbindelse med enkeltstående opgaver.

Endelig gælder som for alle andre offentligt ansatte eller beskæftigede de regler eller principper, som følger af tjenesteforholdets natur, særligt uskrevne, men almindeligt accepterede minimumskrav til vedkommendes daglige arbejde. Dette er dog ikke specielt for militær straffelov, men gælder også efter de regler, der er fastsat for andre i offentlig tjeneste.

Bestemmelsen anvendes i praksis i sammenstød med blandt andet overtrædelse af den civile straffelov, når overtrædelsen af militær straffelov må "tillægges selvstændig betydning", f.eks. ved afgivelse af urigtige oplysninger om et tjenstligt forhold.

Anvendelse af § 27 i forbindelse med internationale missioner

Bestemmelsen i § 27 finder blandt andet anvendelse i sager om tilsidesættelse af bestemmelser, der er vigtige for kontingentets funktionsmuligheder.

Det gælder f.eks. forbud mod fraternisering og opsamling af krigssouvenirs eller for samarbejdet med lokale myndigheder. Bestemmelsen anvendes også, hvor dansk lovgivning i øvrigt ikke finder anvendelse. Under udsendelse i internationale missioner træder militære bestemmelser i vidt omfang i stedet for bestemmelser i "særlovgivningen". Det gælder blandt andet i færdselssager, toldsager og våbensager, f.eks. besiddelse af ulovlige knive.

Pligtforsømmelse af særlig grov karakter efter § 27, stk. 2.

Bestemmelsen i § 27, stk. 2, indeholder en særlig bestemmelse om skærpet strafferamme i tilfælde af særligt grove pligtforsømmelser eller for tilfælde, hvor pligtforsømmelsen har medført betydelig skade eller fare.

Efter forarbejderne anvendes bestemmelsen om særlig grov pligtforsømmelse blandt andet i tilfælde, hvor en befalingsmand i høj grad svigter over for de krav, der efter hans stilling må stilles til ham.

Fra nyere praksis kan nævnes Højesterets dom af 25. april 2012 i sagen om den arabiske oversættelse af Jægerbogen.

Årsberetningen for 2011 indeholder en gennemgang af praksis for anvendelsen af bestemmelsen.

Strafskærpelse for tortur (§ 27 a)

Folketinget vedtog i 2008 (lov nr. 494) ændringer af straffeloven og militær straffelov med henblik på udtrykkeligt at fastslå, at tortur skal være en straffeskærpende omstændighed. Der er derfor indsat en straffeskærpelsesbestemmelse i den militære straffelovs § 27 a for torturhandling. Der blev samtidig indføjet en bestemmelse som § 10 a, hvorefter der ikke indtræder forældelse for lovovertrædelser omfattet af § 27 a.

Det blev i lovforslaget blandt andet anført: *"Overtrædelser af den militære straffelov, som indebærer torturhandling, kan ske såvel under som uden for væbnet konflikt. Som eksempel på en overtrædelse under væbnet konflikt, hvor en straffeskærpelsesbestemmelse i den militære straffelov kan være relevant, kan nævnes en overtrædelse af militær straffelovs § 36, stk. 2, hvor der i strid med artikel 13 i 3. Genève-konvention om krigsfangers behandling er påført en krigsfange stærk fysisk smerte eller lidelse for at skaffe oplysninger fra krigsfangen. Som eksempel på en overtrædelse uden for væbnet konflikt kan nævnes en overtrædelse af militær straffelovs § 27, hvor der påføres en person stærk fysisk smerte eller lidelse for at straffe vedkommende."*

Forsvarskommandoen har i et direktiv FKODIR 005-1 fra september 2008 fastsat bestemmelser om for-

bud mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

FKODIR 005-1 fastsætter blandt andet ansvaret og forpligtelserne for alt personel, der dels har en handlepligt og dels en indberetningspligt. Handlepligten indebærer, at forsvarets personel skal søge at hindre enhver i at udøve tortur, grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf, hvis det kan ske, uden at personellet derved udsætter sig selv eller andre for særlig fare eller opofrelse. Indberetningspligten indebærer, at personellet straks skal indberette til nærmeste chef, hvis de har kendskab til eller rimelig mistanke om, at nogen har til hensigt at overtræde, overtræder eller har overtrådt forbuddet.

Hændelser, hvor forsvarets personel eller andre personer har forsøgt at overtræde, overtræder eller har overtrådt forbuddet, betragtes som en særlig hændelse og skal meddeles ad kommandovejen efter gældende regler.

Andre straffesager

Militære straffesager kan også omfatte overtrædelse af straffeloven og den strafbelagte særlovgivning.

Overtrædelse af straffeloven vedrører typisk tyveri, vold og brugstyveri, mens overtrædelser af særlovgivningen navnlig omfatter færdselslovsovertrædelser, men f.eks. også overtrædelser af våbenloven, fyrværkeriloven, dopingloven og arbejdsmiljøloven.

Direktiv om forbud mod tortur

“Forsvaret har ved Forsvarskommandoens direktiv om forbud mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf overfor forsvarets personel indskærpet, hvilket ansvar og forpligtelser der generelt gælder på dette område. Disse forpligtelser indbefatter udover et forbud mod medvirken også såvel en handlepligt som en indberetningspligt, hvis personel har kendskab eller rimelig mistanke om, at nogen har til hensigt at overtræde, overtræder eller har overtrådt forbuddet mod tortur. Overtrædelser af disse forpligtelser til at handle eller melde vil være en pligtforsømmelse, der afhængigt af sagens omstændigheder vil kunne straffes efter militær straffelov eller føre til et disciplinaransvar efter den militære disciplinarlov.

Udover de generelle regler indeholder de missionspecifikke direktiver en forpligtelse til at være opmærksom på, om der begås konstaterbare overtrædelser af folkeretten eller national ret i det pågældende missionsområde, herunder i særdeleshed om der sker overtrædelse af forbuddet mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling. Der er også i disse regler fastsat en forpligtelse til at forsøge at gribe ind overfor overgrebet og/eller melde dette til relevante instanser.

Ovennævnte forpligtelser er gengivet i de danske militære enheders “Standard Operation Procedure” og er også at finde på det såkaldte “soldatens kort”, som er et ark med optryk af de vigtigste regler, der bliver gennemgået i forbindelse med den missionsforberedende uddannelse, og som i en lamineret udgave udleveres til alle soldater.”

Forsvarsministerens besvarelse af Forsvarsudvalgets spørgsmål 65 (FOU alm. del 2010-11)

Efterforskning i internationale missionsområder

Indledning

Den militære anklagemyndighed foretager undersøgelse af mulige pligtforsømmelser begået af danske soldater under militære operationer i udlandet. Efterforskningen har til formål at klarlægge det nærmere hændelsesforløb, herunder om danske styrker har handlet inden for gældende regler, med henblik på at fastslå eller udelukke, om der er begået et strafbart forhold, og om der kan gøres et strafferetligt ansvar gældende. Der kan f.eks. være tale om overtrædelse af dansk ret, tilsidesættelse af de regler, der gælder for en mission, eller eventuelle brud på den humanitære folkeret.

Den militære anklagemyndighed har mulighed for at indrejse i et missionsområde og udføre en række myndighedsopgaver uden at være forpligtet til at søge værtslandets myndigheder om indrejsetilladelse og tilladelse til at foretage efterforskning. Det beror på en konkret vurdering i den enkelte sag, om der skal udsendes personel til missionsområdet for at foretage efterforskning eller om opgaven kan løses ved at pålægge f.eks. militærpolitiet at yde bistand til efterforskningen.

Der foretages efter de gældende retningslinjer navnlig udrykning med henblik på efterforskning, hvor der er mistanke om strafbart forhold begået af dansk militært personel, og hvor sagens karakter eller omfang kræver tilstedeværelse.

For eksempel foretages der udrykning i sager, hvor der er behov for at undersøge dansk militært personels magtanvendelse, der har resulteret i dræbte eller alvorligt sårede civile, når der ikke har været tale om egentlige kamphandlinger.

Der foretages også udrykning i sager, der påkalder sig særlig interesse, og når der fremsættes anmodning herom fra vedkommende militære chef. Udrykningerne er reguleret i Generalauditør Meddelelse 5/2007.

Udrykning til et missionsområde kan være forbundet med stor tidsmæssig udfordring.

Det gælder f.eks. udrykning til Afghanistan, og der kan ofte hengå dage, før auditørpersonel kan være fremme på stedet for undersøgelsen.

Den militære anklagemyndighed har i de senere år foretaget efterforskning i en række missionsområder, herunder i Ex-Jugoslavien, Kosovo, Irak, Libanon, Afghanistan og det indiske Ocean (pirateribe-kæmpelse) og ofte under arbejdsvilkår, der i forhold til en almindelig politimæssig efterforskning i Danmark indebærer helt særlige udfordringer.

Sagerne har vedrørt en bred vifte af pligtforsømmelser, herunder ulydighed, vagtforseelse, ulovlig udeblivelse og andre pligtforsømmelser, f.eks. færdselsrelaterede overtrædelser, besiddelse af ulovlige knive, tilsidesættelse af sikkerhedsregler i forbindelse med våbenhåndtering, smugleri af tobak mv., tilsidesættelse af den militære sikkerhed ved at have røbet klassificerede oplysninger samt sager om overtrædelse af straffeloven, herunder vold og tyveri.

Sagerne er omtalt i de faglige årsberetninger.

Missionsområdet i Afghanistan – Væbnet konflikt

En række af de sager, der er efterforsket i internationale missionsområder, har vedrørt hændelser i Afghanistan.

Efterforskningen i Afghanistan, hvor der pågår en væbnet konflikt, har ofte foregået under meget vanskelige forhold. Efterforskning i missionsområderne indebærer i sagens natur en række store praktiske udfordringer for efterforskningsarbejdet. Det gælder ikke mindst i de områder, hvor danske

soldater har været i kamp og eventuelt også har lidt tab.

På grund af situationen i et område og risikoen for nye angreb kan en normal gerningsstedsundersøgelse allerede af sikkerhedsmæssige årsager meget ofte være udelukket.

De særlige undersøgelser i missionsområderne har navnlig været koncentreret om undersøgelse af særlige hændelser, dræbte og tilskadede danske soldater, herunder ved egenbeskydning samt undersøgelser af civile tab i forbindelse med kamp-handlinger mv.

Der er rejst tiltale i to sager, hvor danske soldater er dræbt i Afghanistan. Den ene sag drejede sig om uagtsomt manddrab i Camp Bastion, hvor en konstabel blev dræbt i forbindelse med afprøvning af et maskingevær i 2008. I den anden sag – den såkaldte Compound 91-sag – blev en soldat dræbt af en improviseret sprængladning (IED) og fire andre soldater blev såret.

Undersøgelse af civile tab

Efter reglerne i den humanitære folkeret må angreb kun rettes mod militære mål. Civile personer og civile objekter er beskyttede, og må således ikke gøres til genstand for direkte angreb.

I forbindelse med angreb på militære mål gælder det endvidere, at et angreb ikke må gennemføres, hvis det må forventes at medføre tilfældige tab af civilpersoners liv, skade på civile, ødelæggelse af civile genstande eller en kombination deraf, som betydeligt vil overstige den forventede konkrete og direkte militære fordel ved angrebet.

Utilsigtet følgeskade på civile eller civil ejendom er altså ikke i alle tilfælde ulovlig i væbnet konflikt.

I forbindelse med danske enheders deltagelse i kamphandlinger i Afghanistan har der udviklet sig en praksis, hvor auditøren gennemgår og foretager en vurdering af rapporteringer om sådan utilsigtet følgeskade i forbindelser med kamphandlinger, hvori danske styrker har været involveret.

Undersøgelsen har til formål at klarlægge det nærmere hændelsesforløb, herunder om danske styrker har handlet inden for gældende regler om magt anvendelse, herunder den humanitære folkeret.

Bestemmelserne om væbnet konflikt

Bestemmelserne om væbnet konflikt

Militær straffelov indeholder en række bestemmelser, som alene finder anvendelse under væbnet konflikt. Militær straffelovs § 10 fastlægger, hvornår lovens bestemmelser for væbnet konflikt finder anvendelse. Efter denne bestemmelse finder disse bestemmelser blandt andet anvendelse, når danske styrker i eller uden for riget er i væbnet konflikt.

Ikrafttræden af bestemmelserne om væbnet konflikt i militær straffelov indebærer i hovedtræk:

- en udvidelse af den personkreds, der er omfattet af militær straffelov,
- at strafferammen for visse pligtforsømmelser kan forhøjes, og
- at de særlige bestemmelser i §§ 28-35 og §§ 36-38 kan finde anvendelse.

Udvidelse af personkredsen

Under væbnet konflikt udvides personkredsen efter § 2 til også at omfatte:

- Enhver, der gør tjeneste ved det militære forsvar eller følger en enhed af dette.
- Krigsfanger samt sanitetspersonel og feltpræster, der tilbageholdes til bistand for krigsfanger, for så vidt andet ikke følger af gældende mellemfolkelige overenskomster.
- Enhver, der gør sig skyldig i overtrædelse af militær straffelov §§ 28-34 og §§ 36-38.

Forsvarets Personeltjeneste har oplyst, at man generelt tillægger civil ansatte militær status, i forbindelse med udsendelse til internationale operationsområder og underretter de pågældende om, at man er underlagt militær straffelov, retsplejelov og disciplinarlov.

De særlige bestemmelser

De centrale materielle bestemmelser om straf for forhold begået under væbnet konflikt findes i militær straffelovs §§ 28-35 om forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed og §§ 36-38 om andre forbrydelser under væbnet konflikt.

Forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed omfatter krigsforræderi (§ 28), spionage (§ 29), forsætlig ændring af ammunition og andet krigsmateriel (§ 30), forsætlig uddragelse fra kamp mv. (§ 31), forsætlig røbelse af militær hemmelighed til skade for landets forsvar (§ 32), forsætlig undladelse af at forebygge mytteri mv. (§ 33), forsætlig fremkaldelse af modløshed (§ 34) og forsætlig uautoriseret kontakt med fjenden (§ 35). Bestemmelserne om andre forbrydelser under væbnet konflikt omfatter forsætligt misbrug af beskyttede kendetegn og brug af ulovlige krigsmidler mv. (§ 36), plyndring (§ 37) og ligrøveri (§ 38).

Foruden disse centrale bestemmelser indeholder militær straffelov bestemmelser om forhøjede straffmaksima for overtrædelse af følgende bestemmelser under væbnet konflikt:

- forsætlig grov lydighedsnægtelse (§ 11, stk. 3),
- mytteri (§ 12, stk. 2),
- forsætlig grov vagtforseelse (§ 24, stk. 3),
- forsætlig grov udeblivelse (§ 25, stk. 4) og
- anden forsætlig grov pligtforsømmelse (§ 27, stk. 3).

Bestemmelserne om strafforhøjelse for forsætlige forhold under væbnet konflikt har været bragt i anvendelse i enkelte sager om ulydighed, grov udeblivelse og anden grov pligtforsømmelse fra missionsområdet i Afghanistan, hvor det pågældende forhold efter en konkret vurdering har måttet antages at have afgørende indflydelse på forsvarets evne til at udføre sine opgaver under væbnet konflikt.

Den endelige afgørelse af, om bestemmelserne finder anvendelse, henhører under domstolene.

Krig/væbnet konflikt

Begrebet "krig" anvendes typisk ikke længere i den folkeretlige terminologi, som Danmark og øvrige lande anvender om nutidens militære operationer.

Ifølge Geneve-konventionerne, der er en del af den humanitære folkeret, taler man i stedet om, hvorvidt staten deltager eller er part i en "væbnet konflikt" og om konflikten er international (dvs. en konflikt mellem to eller flere stater) eller ikke-international (dvs. af intern karakter).

Væbnet konflikt

Ved afgørelsen af, om der er tale om en væbnet konflikt, lægges vægt på de faktiske omstændigheder. Det har også betydning, om konflikten karakteriseres som en væbnet konflikt af kompetente internationale organisationer og organer samt af de involverede parter. Udenfor begrebet væbnet konflikt falder optøjer og sporadisk isolerede voldshandlinger.

Konsekvensen af, at en stat deltager i en væbnet konflikt, er at bl.a. Geneve-konventionernes regler om væbnede konflikter og beskyttelse af ofre gælder.

Dansk deltagelse i konflikter

Danmark deltager i øjeblikket i en intern væbnet konflikt i Afghanistan. Danmark har herudover deltaget i internationale væbnede konflikter i bl.a. Kosovo i 1999, Afghanistan tilbage i 2002 og Libyen i 2011.

Forsvarsministeriet,
www.fmn.dk

Undersøgelser vedrørende dræbte og tilskadekomne danske soldater

Den militære anklagemyndighed indleder rutinemæssigt en undersøgelse, når danske soldater afgår ved døden eller kommer alvorligt til skade i tjenesten. Der foretages i hvert enkelt tilfælde en individuel undersøgelse, der har til formål at fastslå eller udelukke, om der er begået et strafbart forhold. Den militære retsplejelov, retsplejeloven og sundhedsloven m.fl. finder anvendelse i disse sager.

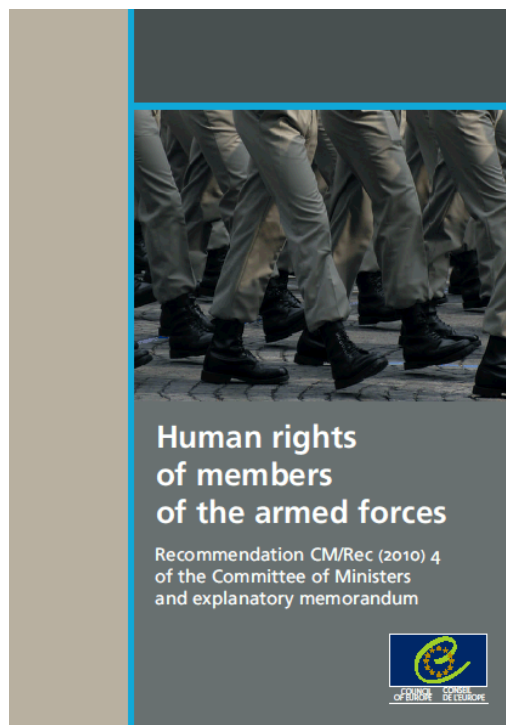
Undersøgelserne fordrer som oftest et tæt samarbejde med militære myndigheder, herunder blandt andet Hærens Kampskole, Forsvarets Sundhedstjeneste samt civile kriminalteknikere og retsmedicinere. Erfaringer indhentet via undersøgelserne kan i et vist omfang være nyttige for de militære myndigheder i forbindelse med vedligeholdelse og forbedring af forskellige beskyttelsessystemer. Den militærfaglige og tekniske ekspertise ved de militære myndigheder inddrages også i undersøgelsen i det omfang det skønnes nødvendigt og formålstjenligt.

Afhængig af situationen sker denne efterforskning også i tæt samarbejde med militærpolitiet, der oftest er udsendt med den militære enhed og derfor vil være til stede i missionsområdet.

En række af hændelserne har fundet sted i forbindelse med internationale operationer. Danske soldater er navnlig kommet alvorligt til skade eller er blevet dræbt i forbindelse med missionerne i Irak og Afghanistan – ofte i forbindelse med Improved Explosive Devices (IED). Men også under nationale forhold har der været hændelser med dødsulykker eller alvorlig tilskadekomst i tjenesten.

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

Det følger af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 2 om retten til liv, at der må kræves en uafhængig undersøgelse af omstændighederne omkring soldaters mistænkelige dødsfald i tjenesten, og at de personer, der foretager undersøgelsen, bør være uafhængige af de implicerede i hændelsen.

Det har Europarådet blandt andet understreget i en særlig Rekommandation om menneskerettigheder for personel i de væbnede styrker.

Eksempler fra praksis

Flere undersøgelser er mundet ud i en tiltale for overtrædelse af arbejdsmiljølovgivningen, mens der i andre sager er påpeget fejl, som forsvaret efterfølgende har fulgt op gennem indskærpelser i organisationen med henblik på at imødegå risikoen for lignende hændelser fremover.

Ulykke under redningsaktion ved Island

Den 19. december 2006 kæntrede inspektionsskibet TRITONs styrbord gummibåd ud for Keflavik på Island, hvorved et besætningsmedlem druknede.

Undersøgelsen fastlagde, at gummibådens motorer var gået i stå på grund af strømmangel, der blandt andet skyldtes, at akkumulatorerne kunne bevæge sig i batterikasserne, fordi de var blevet "kreativt tilpasset". Undersøgelsen påviste endvidere, at de

godkendte redningsveste ikke kunne klare de kraftige bølgeslag, de blev udsat for.

Ingen blev gjort strafferetligt ansvarlig for ulykken.

Skydeulykke i Oksbøl

Den 17. januar 2007 om eftermiddagen blev en konstabelev dræbt og en befalingsmand alvorligt såret under en skydeulykke i Oksbøl øvelsesterræn i forbindelse med den afsluttende missionsorienterende uddannelse inden udsendelse til Irak.

Undersøgelsen fastslog, at der ikke var grundlag for at antage, at der i forbindelse med skydningen var begået fejl eller forsømmelser, men at nogle forhold kunne indgå i forsvarrets fortsatte arbejde med at forbedre sikkerheden i forbindelse med uddannelsen og formindske risikoen for gentagelse.

Egenbeskydning i Afghanistan

Under kampe den 26. september 2007 om aftenen i Upper Gereshk Valley i Helmand i Afghanistan mellem koalitionsstyrker og Taleban blev to danske soldater fra Den kgl. Livgarde dræbt, da deres stilling ved en fejl blev beskydt af britiske styrker med Javelin missiler.

Ingen blev gjort strafferetligt ansvarlig for ulykken. De britiske myndigheder foretog efterfølgende en gennemgang af hændelsen.

Dødsulykke på kaserne

I forbindelse med udskiftning og kontrol af drivakslar på et militært køretøj af typen MOWAG Eagle-IV på Almegårds kaserne den 7. juli 2008 blev en mekaniker dræbt, da køretøjet styrtede ned over ham, mens han demonterede vognens underdele. Ulykken skete, fordi køretøjet ikke var forsvarligt understøttet.

Undersøgelsen viste, at der derved var sket et brud på arbejdsmiljølovens bestemmelser, fordi arbejdet var udført uden at det var planlagt, tilrettelagt og udført sikkerhedsmæssigt fuldt forsvarligt, herunder at der var truffet effektive foranstaltninger til at fo-

rebygge risiko for ned- og sammenstyrtning. Sagen blev afgjort med en bøde på 25.000 kr. til arbejdsgiveren (Forsvarskommandoen) for overtrædelse af arbejdsmiljøloven.

Forurening ved kaserne

I slutningen af 2005 var Farum Kommune ved hjælp af civile entreprenører i færd med at omdanne den tidligere Farum kaserne til bebyggelsen Farum Nord. Da der blev fundet ammunition i området, blev der indgået aftale med forsvarret om gennemgang af forsvarret. Arbejdet blev foretaget i december 2005, men indstillet, da flere medarbejdere havde følt sig syge under arbejdet.

Hærens Konstabel- og Korporalsforening indgav i oktober 2008 anmeldelse mod Forsvarskommandoen for overtrædelse af arbejdsmiljølovgivningen.

Undersøgelsen viste, at arbejdet ikke var planlagt, tilrettelagt og udført fuldt forsvarligt og uden, at der var truffet effektive foranstaltninger til beskyttelse af de beskæftigede mod påvirkning af sundhedsskadelige stoffer eller materialer. Sagen blev afgjort med en bøde på 30.000 kr. til arbejdsgiveren (Forsvarskommandoen) for overtrædelse af arbejdsmiljøloven.

Færdseulykke i Libanon

Den 9. januar 2010 forulykkede en FN bjæringslastvogn ført af personel fra det danske FN-kontingent ved UNIFIL/hold 1 under en bjæringsopgave i Libanon. Ved ulykken styrtede lastvognen ned ad en skrænt og vognkommandøren blev dræbt, mens køretøjets fører blev såret.

Undersøgelse påviste, at ulykken skyldtes mangler ved bjæringslastvognen i kombination med manglende uddannelse af det relevante personel.

Ingen blev gjort strafferetligt ansvarlig for ulykken, men der var anledning til kritik, særlig på grund af den manglende uddannelse af det relevante personel.

Afgrænsningen mellem militære straffesager og disciplinarsager samt tjenestemandssager

Militær disciplinarlov indeholder en række bestemmelser, der skal sikre disciplinen inden for forsvaret

Militære disciplinarsager behandles udelukkende af de militære chefer

Kort introduktion til behandlingen af militære disciplinarsager

Formålet med disciplinaransvaret er at sikre disciplinen inden for forsvaret. Disciplinaransvar for overtrædelse af loven kan pålægges, hvor der af disciplinære grunde er behov for en sanktion, men hvor der ikke er hjemmel til eller behov for straf.

Militær disciplinarlov finder anvendelse på samme personkreds, som er omfattet af militær straffelov. Det vil sige, at loven finder anvendelse på tjenstgørende militært personel samt hjemsendt militært personel med hensyn til militære pligter, som påhviler det efter hjemsendelsen.

Civilt ansatte i forsvaret er *ikke* omfattet af loven. Efter hjemmeværnslovens § 13 er frivillige i hjemmeværnet kun under krig eller andre ekstraordinære forhold omfattet af reglerne i militær disciplinarlov. Det følger af lovens § 14, at tjenstlige forseelser, der begås af frivillige, kan afgøres med disciplinære midler i form af mundtlige og skriftlige tilrettevisninger samt bortvisning fra uddannelsen på skoler og kurser.

Militære disciplinarsager behandles af det militære system. Militære chefer har mulighed for at behandle mindre alvorlige disciplinære forhold – der ikke indebærer strafbare forhold – som administrative sager efter militær disciplinarlov. Dette system består af to niveauer – disciplinarmyndigheden og disciplinarchefen.

Disciplinarchefen kan i tvivlstilfælde efter disciplinarlovens § 11 forelægge sagen for en auditor, som endeligt afgør, om en sag skal behandles som en straffesag eller en disciplinarsag.

Auditørerne har ikke i øvrigt indflydelse på de militære chefers afgørelse af disse sager, og tilsynet med afgørelserne i disse sager henhører under Forsvarets Personeltjeneste (FPT) som tilsynsmyndighed.

De disciplinære sanktioner omfatter tilrettevisning, fremstilling, arbejde og efterøvelse i en del af fritiden, tjeneste uden for orden og en disciplinarbøde på højst 1/10 af den pågældendes månedsløn for hver enkelt forseelse.

Disciplinarmyndighedens afgørelse om anvendelse af et disciplinarmiddel kan inden 14 dage indbringes for disciplinarchefen, der ikke kan ændre afgørelsen til skade for den, der er blevet pålagt disciplinarmidlet.

Disciplinarchefens afgørelse kan inden fire uger fra forkyndelsen af afgørelsen forlanges indbragt for disciplinarnævnet. Afgørelsen kan ikke ændres til skade for den, der er blevet pålagt disciplinarmidlet.

Disciplinarnævnet består af en byretsdommer som formand, en repræsentant for forsvaret efter indstilling fra forsvarschefen og en repræsentant for den personelgruppe, som den, der er pålagt et disciplinarmiddel, tilhører. De sidstnævnte repræsentanter udpeges efter indstilling fra de forhandlingsberettigede personelorganisationer. Disciplinarnævnets afgørelse kan indbringes for domstolene.

Forsvarets Personeltjeneste (FPT) har blandt andet i forbindelse med besvarelse af et spørgsmål fra Folketingets Forsvarsudvalg redegjort for udviklingen i de militære disciplinarsager. Det er oplyst, at der er registreret et fald i antallet af sanktioner efter disciplinarloven fra 632 i 2006 til 464 i 2010. Statistikkerne for 2011, 2012 og 2013 er endnu ikke tilgængelige.

Sondringen mellem straffesager og disciplinarsager

Generalauditøren udarbejdede efter aftale med Forsvarsministeriet en vejledning om sondringen mellem straffesager og disciplinarsager, der blev udsendt i 2005 og revideret i juni 2007.

Det fremgår heraf, at sondringen ikke kan angives udtømmende. Kort sagt kan der sondres således mellem de to regelsæt:

- **Straffesager**

Alvorligere pligtforsømmelser, hvor der er handlet forsætligt eller groft uagtsomt. Hertil kommer forhold, der er af en så alvorlig karakter, at de ikke bør kunne afgøres med et disciplinamidde. Det gælder mytteri, misbrug af rusmidler, forbrydelser mod forsvarsmagtens kampdygtighed og andre forbrydelser under væbnet konflikt.

- **Disciplinarsager**

Mindre grove pligtforsømmelser eller forhold, der alene skyldes simpel uagtsomhed.

Emnet er behandlet i den faglige Årsberetning 2009, side 20.

Disciplinær forfølgning af militære tjenestemænd efter tjenestemandsløven

Ved militær disciplinarlov blev militære tjenestemænd ligestillet med andre tjenestemænd, således at der blev skabt en hjemmel til at indlede disciplinærforfølgning efter tjenestemandsløven, efter at en straffesag mod den pågældende er afsluttet. Ansættelsesmyndigheden kan efter § 20 i militær disciplinarlov indlede disciplinærforfølgning med henblik på blandt andet degradering.

Det er fastslået af Højesteret i en dom af 18. februar 2013 (U 2013.1416 H).

Højesteret fastslog i dommen, at reglerne i militær disciplinarlov i det tilfælde, hvor der ikke har været gennemført disciplinærsag efter denne lov, ikke er til hinder for, at der indledes disciplinærsag mod en militær tjenestemand efter tjenestemandsløvens regler.

Højesteret fandt det berettiget og ikke i strid med proportionalitetsprincippet, at Forsvarsministeriet havde degraderet officeren fra kommandør i lønramme 38 til orlogskaptajn i lønramme 36 uden chefbeføjelser.

Straffesagen blev i 2009 behandlet af Auditøren i København på baggrund af en anonym henvendelse. Auditøren indstillede efterforskningen i sagen, fordi mange af forholdene var strafmæssigt forældede, og da de øvrige forhold ikke egnede sig til at blive afgjort som straffesag.

Sagen er omtalt i den faglige beretning 2009, side 38f.

Udviklingen af den militære strafferetspleje

Der har eksisteret en formel militær retshåndhævelse i de fleste lande så længe, der har været en vis organisation af de væbnede styrker. Ikke mindst i forbindelse med anvendelse af hvervede (udenlandske) tropper havde hærførerne behov for et – undertiden meget strengt – retshåndhævelsessystem. Der opstod i den forbindelse forskellige former for krigsretter.

Da den danske hær blev national og senere kom til at hvile på værnepligt, blev den særlige militære straffelovgivning først og fremmest opretholdt med henblik på at sikre den militære disciplin.

I Frederik 2.s krigsartikler fra 1564 lå det endelige ansvar for retshåndhævelse ved krigsretterne hos de militære chefer. Krigsretterne blev snart ledet af en juridisk sagkyndig embedsmand, der fra omkring 1630 blev benævnt auditør.

Omkring enevældens indførelse blev der oprettet et egentligt generalauditoriat. Kong Frederik 3. udnævnte således den 3. juni 1659 den første generalauditør i freds- og krigstid. Generalauditøren havde direkte referat til kongen og førte tilsyn med håndhævelsen af de militære regler. Han kom efterhånden tillige til at fungere som juridisk konsulent for kongen og fik sæde i General- og Overkrigsretten. Denne domstol behandlede blandt andet forbrydelser mod kongemagten, kongens rettighe-der og forræderi. Auditørerne var på samme tid blevet udnævnt til særlige embeder ved de forskellige regimentter.

Med Christian 5.s krigsretsinstruktioner for hæren og søværnet af 1683 blev der etableret en selvstændig militær jurisdiktion, som endvidere gav mulighed for, at visse militære chefer kunne pålægge straf uden dom. Alt militært personel hørte som følge af deres tilknytning til krigsmagten under denne selvstændige jurisdiktion, som omfattede både militære og borgerlige sager. Den militære retspleje hvilede i vidt omfang på principperne i krigsretsinstruktionerne helt frem til 1919.

Ved lov om hærens ordning af 1867 blev der blandt andet oprettet et auditørkorps, der med generalauditøren som chef var fælles for hæren og søværnet.

Nogle år senere blev generalauditøren og auditørerne indordnet i den militære rækkefølge. Denne ordning eksisterede frem til 1919.

I 1881 vedtog Rigsdagen en straffelov for krigsmagten, og herved kom den første egentlige militære straffelov. Loven blev udarbejdet på grundlag af et kasuistisk udformet lovforslag fra 1850 med detaljerede beskrivelser af en lang række delikter.

Ved retsplejereformen i 1919 blev 1849-grundlovens krav om oprettelse af uafhængige domstole indfriet, og anklagefunktionen blev udskilt som en selvstændig myndighed med politimestre, statsadvokater og rigsadvokat.

Ved lov om retsplejen i hæren og søværnet af 1919 blev den militære retspleje radikalt ændret. Krigsretterne blev ophævet, og domsmyndigheden i militære sager blev hermed i det hele overført til de civile domstole. Påtalemyndigheden forblev dog hos de militære myndigheder, og den eksisterende adgang til at pålægge straf uden dom og til at anvende disciplinarmidler i stedet for straf blev opretholdt.

Ved retsplejereformen blev det endvidere bestemt, at auditørerne skulle bistå rettergangscheferne med udøvelsen af disses påtalemyndighed, og at auditør-

terne ledede undersøgelsen i straffesager og virkede som anklagere ved byretterne og landsretterne.

Generalauditøren og auditørerne blev nu selvstændige embedsmænd uden for den militære rækkefølge, men forblev dog ansat som militært personel.

Generalauditørens tjenesteområde blev fastlagt til udførelse af militære straffesager for Højesteret og tilsyn med auditørernes virksomhed. Han stod direkte under forsvarsministeren og bistod denne ved tilsynet af påtalemyndighedens udøvelse og var ministerens juridiske rådgiver i sager om den militære retspleje.

Militær straffelov af 1937 erstattede 1881-lovens omfattende opregning af lovovertrædelser med korte og klare beskrivelser af gerningsindholdet. Straffebestemmelser for forhold, der kunne henføres under borgerlig straffelov, blev ophævet, ligesom en række af de militære strafarter blev ophævet.

Ved den militære retsplejelov af 1974 blev ligestillingen mellem den civile og militære anklagemyndighed gennemført fuldt ud. Påtalekompetencen blev flyttet fra rettergangschefen til generalauditøren og auditørerne.

Auditøren skulle dog inden beslutning om tiltalerejsning forhandle sagen med rettergangschefen. Denne regel skulle tilgodese, at også militære hensyn og lokalkendskab kunne indgå i auditørens afgørelse. I tilfælde af uenighed kunne rettergangschefen forlange sagen forelagt generalauditøren og forsvarsministeren.

Den militære anklagemyndighed

”Auditørkorpset har således fra sin oprettelse til i dag udviklet sig fra at være en juridisk rådgiver for den militære chef inden for det militære kommandosystem til en af kommandosystemet uafhængig anklagemyndighed under forsvarsministeren på samme måde som den civile anklagemyndighed under justitsministeren”.

350 års Jubilæumsskrift 1659-2009
www.fauk.dk

Den endelige adskillelse af kompetenceforholdene i militære straffesager kom med den militære retsplejereform af 2005. Herefter kan alene den militære anklagemyndighed rejse militære straffesager.

ØSTBANEGADE 83, 1.
2100 KØBENHAVN Ø

TELEFON: 7226 5000
TELEFAX: 7226 5035

MAIL: FAUK-MYN@MIL.DK
WEB: WWW.FAUK.DK

CVR.: 16 28 71 80
EAN: 5798000201996

ISBN 978-87-92431-07-3

